

Barruu Gabaabduu Waa'ee Soomanaafii zaka

Abdul aziiz bin abdillah bin baaz

Kitaaba kana keessatti barruu
lamaatu jira. tokkoffaan barnootaa
waayee akkaataa zaka ittibaasaniifii
waan zakaan irraa baafamu. kan
lammaffaa seera soomana
ramadaanaattu ibsama.

<https://islamhouse.com/9799999>

- [Barruu Gabaabduu Waa'ee
Soomanaafii zaka](#)

- ፪. Maqaa Rabbii akkaan marafataa rahmata godhaa ta'eetiin
- ፫. BARRUU LAMMAFFAA
- Zakaa qarshii waraqaa keessaa ba'uu qabu
- Nisaaba maallaqa waraqaa (hanga zakaan irraa kennamuu qabu)

Barruu Gabaabduu Waa'ee Soomanaafii zakaa

< oromo >

Qopheessaan: Shaykh Abdullaah bin Abdul Aziiz ibn Baaz

Kan hiike: Gaalii Abbaaboor
Abbaaguumaa

Gulaala – ustaz Jamaal Muhammad
Ahmad

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين وصلى الله وسلم على نبينا
محمد وآله وصحبه أجمعين

**፩. Maqaa Rabbii akkaan
marafataa rahmata godhaa
ta'eetiin**

Faaruum kan Rabbii tokkichaati.
Rahmanniifi nageenyi Nabiyyii
booda isaatii nabiyyiin biraa hin
jirre irra haa jiraatu.

Kana booda:

Wantoonni jechoota kana
barreessuutti na kakaase zaka'a ishee
Muslimoonni baay'een waa'ee ishee
keessatti laafan, gaheen ishee
guddaafi arkaana Islaamaa isa ijaarsi
Islaamaa isarratti malee hin
dhaabanne shanan keessaa tokko
ta'uu waliin bifa sharii'aan karaa
godheen baasuu dhiisan keessatti
namoota gorsuufi dirqamummaa
ishee yaadachiisuudhaafi. Nabiyyiin
([saw](#)) ni jedhan: "Islaamni waa shan
irratti ijaarame: 'dhugaan
gabbaramaan Rabbiin malee hin
jiru; Muhammad immoo Ergamaa
isaatii' ragaa bahuu, salaata sirna
ishee guutanii salaatuu, zaka'a
kennuu, Ramadaana soomuufi

Manicha (ka'abaa) hajja'uudha."
Muttafaqun alayhi.

Zakaa Muslimoota irratti dirqama
godhuun irra mullataa miidhagina
Islaamaati; akkasumas sababa
faayidaan ishee baay'ee ta'eef,
hiyyeeyyiin Muslimoota ta'an itti
haajomuun dirqama ta'eef karaa
ittiin Islaamni dhimma miseensa
isaa tiksuu isa guddaadha. Bu'aa ishee
keessaa tokko haada (finyoo)
jaalalaa jidduu dureessaafi
hiyyeessaatti raggaasisuudha.
Sababni isaas lubbuun kamuu nama
tola itti oole jaalachuu irratti
uumamte waan ta'eefi.

Kan biroo immoo lubbuu yakkaafi doynummaa irraa qulqulleessuu, haala doynummaa irraa ishee fageessuudha. Kana immoo Qur'aanni akeekke jira. **Rabbiin ni jedhe:** "Qabeenya isaanii irraa sadaqaa isheedhaan isaan qulqulleessituufi isaaniif dabaltuun fuudhi." (**Attawbaa: ٩٠٩**).

Ammas bu'aa zaka'a irraa kan biroo isheen amala arjumaafi abbaa dhimmaatiif garaa laafuuti.

Akkasumas barakaa, dabalataafi bakka bu'aa Rabbiin biraa argamsiifachuudha. **Rabbiin ol ta'e ni jedhe:** "waan isin homa ta'e irraa kennattan Inni bakka isa buusa; Inni

caalaa warra sooraniiti." Nabiyyiin (saw) hadiisa sahiha keessatti ni jedhan: Rabbiin ol ta'e ni jedha: "yaa ilma Adam arjoomi; siif arjoomama." Kana malees zakaan bu'aalee biroo baay'ee qabdi.

Nama ishee doynoome yookiin ishee kennuu keessatti hanqise ilaalchisee dinniinni guddaan dhufeera. **Rabbiin ol ta'e ni jedhe:**

{وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ (٣٤) يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنْزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ} [التوبة: ٣٤، ٣٥]

"Warra meetaafi warqee kuusatan, kan karaa Rabbii keessatti ishee hin

sadaqanne, adaba laalessaan isaan gammachiisi. Guyyaa ibidda jahannam keessatti ishee irratti ho'ifamu, kan addi isaanii, cinaachi isaaniitiifi dugdi isaanii isheen gubamu “Kun waan isin lubbuu keessaniif kuusaa turtaniidha; waan kuusaa turtan dhandhamaa” (jedhamu).”

Wanti zakaan isaa hin kennamne hunduu kuusaa abbaan isaa Guyyaa Qiyaamaa ittiin adabamuudha. Kana hadiisni sahihiin Nabiyyii (saw) irraa odeeffame akeekeera. Nabiyyiin (saw) ni jedhan:

عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم "ما من صاحب ذهب ولا فضة لا

يؤدي منها حقها إلا إذا كان يوم القيامة صفحت
له صفائح من نار فأحمر عليها في نار جهنم
فيكوى بها جنبه وجبينه وظهره كلما بردت
أعيدت له في يوم كان مقداره خمسين ألف سنة
حتى يقضى بين العباد فيرى سبيله إما إلى الجنة
وإما إلى النار قيل يا رسول الله فالإبل قال ولا
صاحب إبل لا يؤدي منها حقها ومن حقها حلبها
يوم وردها إلا إذا كان يوم القيامة بطح لها بقاع
قرقر أوفر ما كانت لا يفقد منها فصيلاً واحداً
تطؤه بأخفافها وتعضه بأفواهها كلما مر عليه
أولاها رد عليه أخراها في يوم كان مقداره
خمسين ألف سنة حتى يقضى بين العباد فيرى
سبيله إما إلى الجنة وإما إلى النار

قيل يا رسول الله فالبقرة والغنم قال ولا صاحب
بقرة ولا غنم لا يؤدي منها حقها إلا إذا كان يوم
القيامة بطح لها بقاع قرقر لا يفقد منها شيئاً ليس
فيها عقصاء ولا جلاء ولا عضباء تنطحه
بقرونها وتطؤه بأظلافها كلما مر عليه أولاً رد

عليه أراها في يوم كان مقداره خمسين ألف
سنة حتى يقضى بين العباد فيرى سبيله إما إلى
الجنة وإما إلى النار

"abbaan kuusaa qabeenya warqeefi
meetaa kan haqa isaa hin
dhaqqabsiifne (zakaa isaa hin
kennine) yeroo Guyyaan Qiyaamaa
gahe maaddii sibiilaa ibidda irraa
ta'e isaaf taasifamee cinaachi isaafi
illeen (cinaan adda) isaa ittiin
gubamu malee hin hafu. Hanguma
qabbanooftuun isaaf deebifamti.
Kun immoo hanga Rabbiin guyyaa
dheerinni isaa waggaa kuma
shantama ta'e keessatti jidduu
garboota isaa murteessutti itti fufa.
Ergasii karaan isaa gara jannataa
yookiin ibiddaa ta'uun argama."

Sana booda Ergamaan Rabbii (saw) abbaa gaalaa, kan looniifi busaa'ee warra zaka'a isaanii hin kennine dubbatanii akka isaan Guyyaa Qiyaamaa ittiin adabamanus himan.

Ammas Ergamaa Rabbii (saw) irraa hadiisa sahihaan dhufee:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "مَنْ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَلَمْ
يُؤَدِّ زَكَاتَهُ مِثْلَ لَهُ مَالَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَجَاعًا أَفْرَعُ
لَهُ زَبِيبَتَانِ يُطَوَّقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ يَأْخُذُ بِلِهْزِمَتَيْهِ
يَعْنِي بِشِدْقَيْهِ ثُمَّ يَقُولُ أَنَا مَالِكُ أَنَا كَنْزُكَ ثُمَّ تَلَا)
لَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ (الْآيَةَ "

Nabiin Rabbii ni jedhan "Namni Rabbiin qabeenya isaaf kenninaan zaka'a isaa kennuu dhiise, guyyaa

Qiyaamaa jawwee (bofa guddaa) mataa moluu kan gaafa lama qabu taasifamee Guyyaa Qiyaamaa isatti fannifama. Ergasii hidhii isaa lamaan qabateeti 'ani kuusaa keeti, ani qabeenya keeti' isaan jedha. Sana booda Aayata kana qara'an: "Warri waan Rabbiin tola Isaa irraa isaaniif kenneen don'oomanu inni isaaniif gaarii ta'uu hin yaadin. Dhugumaatti inni isaaniif badaadha. Fuulduratti wanti isaan ittiin don'ooman Guyyaa Qiyaamaa (bofa ta'ee) isaanitti fannifama. Dhaalli samiifi dachii kanuma Rabbiiti. Rabbiinis waan isin dalagdan beekaadha. (Aala Imraan:٩٦٠)." Bukhaariitu gabaase.

Zakaan waa afur keessatti dirqama taati. Kan duraa midhaaniifi fuduraa dachii irraa bahu. Lammaffaan beelladoota tikfamtu. Sadaffaan warqeeffi meetiidha. Kan dhumaa qabeenya daldalaati.

Gosoota afran kana hundaafuu nisaaba[[e](#)] murtaa'aa kan zakaan sanaa gaditti dirqama hin taanetu jira. Nisaabni midhaaniifi fuduraa fe'isa shan. Fe'isni tokko saa'ii Nabiyyiitiin (saw) saa'ii jahaatama. Fe'isni shanan kun tamrii, zabiiba, qamadii, ruuzii, garbuu yookiin kkf ta'us saa'ii Nabiyyiitiin (saw) saa'ii dhibba sadii ta'a. Saa'iin tokko harka nama uumamni isaa jiddu galaatiin hammaarrii harkaa guutuu afuri.

Kana irraa kan dirqama ta'u yoo midhaan yookiin fuduraan sun rakkoon maleetti waan akka roobaafi laggeen callisee yaa'uun guddate ta'e tokko kurnaffaa isaa zakaa kennuudha. Yoo ta'aabii akka waraabanii obaasuutiin yookiin maashinii bishaan baasuun obaafame ta'e immoo zakaan isa keessatti dirqama ta'u tokko digdamaffaadha. Kanaan hadiisni Ergamaa Rabbii (saw) irraa sahiha ta'ee dhufeera.

Nisaabni tikfamtoota gaalaa, looniifi busaa'ee keessatti immoo hadiisa sahiha ta'e keessatti Ergamaa Rabbii (saw) irraa ibsamee jira. Namni baruu fedhe waa'ee isaa

keessatti beektota gaafachuu danda'a. Odoon gabaabsuu fedhuu baannee silaa asittis ni dubbannature.

Nisaabni meetii (fiddaa) immoo misqaala dhibbaafi afurtama. Inni dirhama Arabaa kan biyya Su'uudii duraaniitiin riyaala shantamii jaha. Nisaabni warqee immoo misqaala digdama. Qixni isaa juneehii Su'uudiitiin juneehii kudha tokkofii sadi torboffaa (፪፪ ፻/፬) ta'a. Giraamaan immoo sagaltamii lama[9] ta'a. Dirqamni isaan lamaan keessa jiru tokko digdamaffaadha. Kunis yeroo waggaan irra naanna'eedha. Bu'aan walakkaan argamu immoo qabeenya isa

bu'uuraa hordofa malee waggaan
haaraan isaaf hin lakkaa'amu.

Akkasumas wanti beelladoota irraa
dhalattu warruma jalqabaa hordofti
malee yeroon haaraan isheedhaaf
hin shallagamu.

Maallaqni waraqaa yeroo ammaa
ittiin hojjatamus murtiin isaa
kanuma warqeefi fiddaati. Maallaqani
kun dirhama, diinaara, doolaara
yookiin kan biroos haa
moggaafamuu yeroo hangi isaa
nisaaba fiddaatiin yookiin
warqeetiin wal qixxaatee waggaan
irra naanna'e zakaan ishee keessatti
dirqama ta'a. Maallaqatti kan
dhaqqabsiifamee zakaan keessa
jiraatu faaya dubartootaa kan

nisaaba guutee waggaan irra
naanna'eedha. Oggas yoo itti
fayyadamuu yookiin ergisaaf
qophaa'es jechoota lamaan beektotaa
keessaa isa irra sirriidhaan zakaan
ishee keessa jira. Sababni isaa jechi
Ergamaa Rabbii (saw) inni "abbaan
qabeenya warqee yookiin meetii kan
zaka'a ishee hin kennine yeroo
Guyyaan Qiyaamaa gahe maadii
ibiddaa irraa taatee isaaf afamtee
ibidda jahannamaa keessatti ishee
irratti gubamee gurracheffamu
malee hin hafu" jedhu hunduma of
keessatti qabata waan ta'eefi.
Akkasumas ergamaan Rabbii (saw)
harka dubartii tokkootti gumee
warqee irraa ta'e lama arganii "sila

zakaa isa kanaa ni kennitaa?" jedhaniin. Hin kennu jette. "Rabbiin Guyyaa Qiyaamaa isaan lamaaniiin gumee ibidda irraa ta'e lama sitti kaa'uu ni jaallattaa?" jedhaniin. Isaan lamaan baafttee "isaan lamaan Rabbiifi Ergamaa isaatiif (arjoomeera)" jette. Abuu Daawudiifi Nasaa'iitu sanada Hasaniin gabaasan. Akkasumas Ummu Salamaa irraa kan mirkanaa'e isheen faaya adii warqee irraa ta'e uffatti ture. Ergamaa Rabbiitiin (saw) 'isheen Kuusaa namni ittiin adabamu Qur'aana keessatti dubbatameedhaa?' jette. Ergamaan Rabbii (saw) ni jedhan: "waan zakaan irraa kennamuu gahee zaka

isaa kennite isa keessa hin seenu."
Hadiisoleen biraa hiika kana qabanis
baay'eedha.

Meeshaa daldalaa kan jedhame
immoo meeshaa gurgurtaadhaaf
qophooftedha. Isheen dhuma
waggaatti tilmaamamtee tokko
afurtammaffaan ishee zakaaa
kennama. Ragaan hadiisa Samuraa
kan "Ergamaan Rabbii (**saw**) waan
gurgurtaadhaaf qopheessinu irraa
sadaqaa baasuu nu ajaju turan"
jedhuudha. Abuu Daawudtu
gabaase. Manneen, gamooleen,
konkolaataan, meeshaan bishaan ol
baasuufi kkf kan gurgurtaaf
qophaa'an hunduu kana keessa
seenu. Gamooleen kiraadhaaf

qophaa'an immoo zakaan yeroo
waggaan irra naanna'e qarshii kiraa
keessa jira malee ishee keessa hin
jiru. Sababni isaas isheen
gurgurtaadhaaf waan hin
qophaa'iniif. Akkasuma
konkolaataan dhuunfaa abbaan itti
fayyadamuudhaaf bitate yeroo
gurgurtaadhaaf hin qophaa'in zakaan
keessa hin jiru. Yeroo abbaa
konkolaataatiif qarshiin kiraa
konkolaataafi kan biraa wanti walitti
nisaaba zaka gahu jiraate yeroo
waggaan irra naanna'e zakaan irra
jira. Kun immoo qallabaaf,
fuudhaaf, qehee bituuf, hidaa
kaffaluuf yookiin kan biraatiif
qophaa'us waluma qixa. Ragaan jiru
zakaan waan akkanaa hunda

keessattuu dirqama ta'uu akeeka.
Jechoota beektotaa keessaa inni irra
sirriin hidaan zakaahin dhorgu kan
jedhuudha.

Akkuma kana qabeenyi yatiimaafi
maraatuu yeroo nisaabni guutee
waggaan irra naanna'e jumhuura
biratti zakaan irratti dirqama ta'a.
Waliyyoota (itti gaafatamtoota)
isaanii irratti yeroo waggaan guute
niyyaa isaaniitiin baasuun dirqama
ta'a. Waan ragaan hunda isaaniituu
walitti qabatuuf. Fakkeenyaaf jecha
Ergamaa Rabbii (saw) kan yeroo
Mu'aaziin Yamanitti ergan "Rabbiin
zakaahin dureessa isaanii irraa
fuudhamee hiyyeeyyii isaanii irratti

deebifamu qabeenya isaanii keessatti dirqama isaan irratti godheera."

Zakaan haqa Rabbii waan ta'eef nama ishee fudhachuun hin malleef hin kennamu; abbaan sun bu'aa ittiin argachuun yookiin rakkoo ittiin of irraa deebifachuunis hin ta'u.

Qabeenya isaas isheedhaan tikfachuun hin ta'u. Akkasumas arraba sodaadhaaf qabeenya isaa bakka buusee ishee hin kennu.

Inumaa Muslima irratti kan dirqama ta'u zakaas isaa nama fudhachuu haqa godhatuuf kaayyoo biraatiif odoo hin ta'in fira ta'us isaaf kennuudha.

Kunis lubbuun itti gammaduufi Rabbiif qulqulleessee gochuu waliin ta'uu qaba. Kanaan dirqama isaa

bahatee mindaa guddaafi bakka
buufamuu haqa godhata.

Rabbiin kitaaba Isaa keessatti gosa
warra zakaa fudhatanii ibseera.

Rabbiin ol ta'e ni jedhe:

{ إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ
عَلَيْهَا وَالْمَوْلَّاتِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ
وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ
عَلِيمٌ حَكِيمٌ } [التوبة: ٦٠]

Zakaan (kan qoodamtu)

dhabeeyyiif, hiyyeeyyiif, warra
ishee irratti hojjataniif, warra

onneen isaanii (Islaamummaa)

barsiifamtuuf, gabra bilisoomsuuf,
warra idaan irra jiruuf, warra karaa
Rabbii keessaatiifi kara

deemaadhaaf (qofa). Dirqama Rabbi irraa ta'e (qabadhaa). Rabbiinis beekaa, ogeessa.

Aayata kabajamtuu kana Maqoolee Rabbii gurguddoo kana lamaaniin xumuru keessa Rabbii ol ta'e biraa akka Rabbiin haala gabroota isaa beeku, isaan irraa eenyu akka zakaaf fudhachuu haqa godhatuufi eenyu akka haqa hin godhanne ibsuutu jira. Inni sharii'aafi qadara Isaa keessatti ogeessa. Wantoota kamuu bakka Isaaf malu malee hin kaa'u. Garuu gariin iccitii ogummaa Rabbii namoota garii dhokachuu ni danda'a. Kunis akka namoonni sharii'aa Isaatti tasgabbaa'anii murtii Isaatiif harka kennaniif.

Nuufi Muslimoota hunda amantii
Rabbii hubachuu, Rabbii waliin
dhugaa hojjachuu, waan Isa
jaalachiisu keessatti ariifachuufi
waan dallansuu Isaa namarra
qubsiisu irraa nagaan ta'uu akka
Rabbiin nu qunnamun kadha. Inni
dhaga'aa dhihoo waan ta'eef.
Rabbiin gabricha Isaafi Ergamaa
Isaa Muhammad, maatii isaaniifi
sahaabota isaanii irratti rahmataafi
nageenya haa buusu.

Itti gaafatamaa walii gala hoggansa
qormaata ilmii, fatwaa, Da'awaafi
qajeelfamaa

Shaykh Abdul Aziiz bin Abdullaah
ibn Baaz

9. BARRUU LAMMAFFAA

SADARKAA SOOMA
RAMADAANAIFI SALAATA
ISAA

Akkasumas hukmiiwwan
barbaachiftuu nama garii irratti
dhokattuu waliin

Maqaa Rabbii akkaan mararfataa
rahmata godhaa ta'eetiin

Abdul Aziiz bin Abdullaah ibn Baaz
irraa gara Muslimoota nama isa
ilaallatuutiif. Rabbiin anaafi isaanis
karaa warra iimaanaa haa seensisu.
Rabbiin anaafi isaanis hadiisaafi
Qur'aana hubachuu haa qunnamu.
Aamiin.

Nageenyi, rahmanni Rabbiifi
barakaan Isaa isinirra haa jiraatu.

Kana booda:

Kun ergaa gabaabduu sadarkaa
ramadaanaa, salaata isaafi isa keessa
hojii khayriitti wal dorgomuun
qabutti rarra'uudha. Akkasumas
hukmiilee barbaachiftuu namoota
garii irratti dhokattu ni qabdi.

Sadarkaa soomana Ramadaanaa
laalchisee Rabbiin s.w. akkana jedhe

9/e.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ

عَلَيْكُمْ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

9/9. Yaa warra amantan! Akka isin
 Rabbiin sodaattaniif Soomni
 akkuma warra isin duraa irratti
 barreefametti (dirqama ta'etti) isin
 irrattis barreeffameera.

أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ عَلَى
 سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ
 طَعَامُ مَسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ
 تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Guyyoota lakkaa'amtuu (qofatu
 murteeffame). Isin irraa namni
 dhukkubsataa yookiin kara deemaa
 ta'e, guyyaa biraa irraa
 lakkaawwachuutu (isa irra jira).
 Warra isa (Soomuu) danda'an irratti
 kaffaltii (fidyaa) hiyyeessa

nyaachisuutu jira. Namni fedha isaatiin toltuu dabalatee hojjate, sun isaaf caalaadha. Yoo kan beektan taataniif soomuutu isiniif caala

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ
 وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ
 الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ
 فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ
 بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا
 هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

9/91. Jiini Ramadaanaa isa

Qur'aanni namootaaf qajeelfamaafi ragaa ifa bahaa qajeelfamichaafi addaan baasaa (haqaafi kijibaa) ta'e keessa buufameedha. Namni isin irraa ji'a kana dhaqqabe isa haa soomu. Namni dhukkubsataa

yookiin kara deema ta'e, guyyaa biraa irraa lakkaawwachuutu (**isa irra jira**). Rabbiin isiniif laaffisuu fedha malee isin irratti jabeessuu hin fedhu. Akka lakkoofsa (**guyyaa isin irratti barreeffamee**) guuttaniifi waan isin qajeelcheef akka Rabbiin guddiftaniif, akkasumas akka (**Rabbiin**) galateeffattaniif jecha (**kana goone**).

Ergamaan Rabbii (**saw**) akka isaan sahaabota isaanii jiini Ramadaanaa dhufuudhaan gammachiisan mirkanaa'eera. Akkasumas akka inni ji'a hulaaleen jannataa keessa banamu, hulaaleen ibiddaa keessa cufamuufi shayxaanonni isa keessa

hidhaman isaanitti himu turan.

Ergamaan Rabbii (saw) ni jedhan:

"yeroo jalqabni halkan Ramadaanaa

seene hulaaleen jannataa ni

babbanamti; hulaan kamuu ishee

irraa hin cufamu. Hulaaleen

jahannamaas ni cuccufamti; hulaan

kamuu isheerraa hin banamu.

Shayxaanonni ni hidhamu.

Lallabaan tokko waamee 'yaa nama

toltuu feetu kottu (khayrii irratti

jabaadhu); yaa nama hamtuu feetu

gabaabbadhu (yeroo hamtuutii miti)'

jedha. Rabbiif namoota ibidda irra

bilisoomfamantu jira. Kun immoo

halkan hunda." Amman Nabiyyiin

(saw) ni jedhan: "jiini Ramadaanaa

isinitti dhufeera. Inni ji'a barakaan

Rabbiin isa keessa isin haguuguudha. Rahmata ni bubuusa. Badiis ni harcaasa. Du'aa'iis ni qeebala. Rabbiin kan isin isa keessa wal dorgomtan ilaalee, isiniin maleykota isaatti dhaaddata. Lubbuu keessan irraa waan gaarii Rabbitti mullisaa; hoonga'aa namaa jechuun nama isa keessa rahmata Rabbii hoonga'eedha." Ammas Ergamaan Rabbii (saw) ni jedhan: "namni haala iimaana qabuufi mindaa isaa Rabbirratti herreggatuun Ramadaana soome yakka isaa irraa wanti tare isaaf dhiifama. Ammas namni haala iimaana qabuufi mindaa isaa Rabbirratti herreggatuun ji'a Ramadaanaa keessa (salaata laylii)

salaate yakki isaa darbe isaaf dhiifama. Akkasuma namni haala iimaana qabuufi mindaa isaa Rabbirratti herreggatuun Laylatul qadrii (**halkan kabajamtuu**) keessa salaate badiin isaa tare isaaf dhiifama." Ammas Ergamaan Rabbii (**saw**) ni jedhan: Rabbiin ol ta'e ni jedhe: "hojiin ilmaan Aadam hunduu mindaan toltuu isaa fakkii isaa kudhanii hanga dhibba torbaatti isaaf jira. Soomni qofti odoo hafuu; inni kiyya. Anatu isaan mindeessa. Fedhii isaa, nyaata isaafi dhugaatii isaa anaaf jecha dhiise. Nama soomuuf gammachuu lamatu jira. Gammachuun tokko yeroo fixrii isaa yoo ta'u kaan immoo yeroo Rabbii

isaa qunnamuudha. Wallaahii foolii
afaan nama soomuutu Rabbiin
biratti foolii miskii irra caala."

Hadiisonni sadarkaa sooma
Ramadaanaafi salaata isaa
akkasumas sadarkaa sooma biroo
keessatti dhufan baay'eedha.

Mu'uminaaf carraa kanatti
fayyadamuutu isarraa barbaadama.
Innis waan Rabbiin ji'a Ramadaanaa
isa dhaqqabsiisuun tola isarratti oole
waan ta'eef hojii toltuutti ariifatee,
yakka irraa eeggechuudhaan waan
Rabbiin dirqama isarratti godhe
keessumaa kan akka salaata shanani
waan utubaa Islaamaafi booda
shahaadaa lamaaniitii irra guddoo
dirqamaa taateef sirnaan

raawwachuudhaaf qabsaa'uu qaba.
Muslimaafi Muslimtittii hunda
irrattuu ishee eeggachuun,
khushuu'aafi tasgabbiidhaan yeroo
ishee keessatti ishee raawwachuun
dirqama ta'a.

Irra yaachiftuun dirqama salaata
shanan kanaa dhiira irratti
jamaa'aadhaan mana Rabbii ishee ol
kaafamuufi maqaan Rabbii keessatti
dubbatamuu inni eeyyame keessatti
sirnaan raawwachuudha. **Rabbiin ol
ta'e ni jedhe:** "Salaata seeraan
salaataa; zakaas kennaa. Warra
salaatuu waliin salaataa." **Ammas
Rabbiin ol ta'e ni jedhe:**
"Salaatowwan irratti, keessattuu
salaatattii giddu galeessaa irratti

tikfadhaa. Haala Rabbiif ajajamoo taataniinis dhaabbadhaa."

(Albaqaraa: 99፲).

Rabbiin ni jedhe: "dhugumatti mu'uminoonni milkaa'aniiru. Isaan Warra salaata isaanii keessatti Rabbiin sodaatanuudha. ..." itti fufee "ammas isaan warra salaata isaanii tikfatanuudha. Isaan sun isaanuma qofatu dhaaltota

(jannataati). Isaan ishee keessatti hafoo ta'anii Firdawsiin dhaalu."

Nabiyyiin (saw) ni jedhan:

"waadaan jidduu keenyaafi jidduu isaanii (munaafiqootaa) jiru salaata. Namni ishee dhiise dhugumatti

kafareera (waadaan dhiiga isaa tiksun sun citeera)."

Booda salaataatii irra guddaan dirqamaa zaka'a kennuudha. **Rabbiin ol ta'e ni jedhe:**

"Rabbiin qofa gabbaruu, qajeelanii amantiisa qofaaf qulqulleessuu, salaata dhaabuufi zaka'a kennuutti malee homaa hin ajajamne. Kun immoo amanti qajeelaadha."

(Annaba'i: 8). **Ammas Rabbiin ol ta'e ni jedhe:** "akka milkooftaniif jecha salaata seeraan salaataa; zaka'a kennaa; ergamichaafis ajajamaa."

Qur'aanni Rabbi guddaafi hadiisni ergamaa Isaa kabajamaan akka

namni zaka'a qabeenya isaa hin
kennine Guyyaa Qiyaamaa ittiin
adabamu akeekeera.

Irra guddaan dirqamaa booda
salaataafi zakaatii sooma
Ramadaanaati. Inni tokkoon arkaana
Islaamaa isa jecha Ergamaa Rabbii
(saw) kana keessatti
dubbatameedha: "Islaamni waa shan
irratti ijaarame: 'dhugaan
gabbaramaan Rabbiin malee hin
jiru; Muhammad immoo Ergamaa
isaatii' ragaa bahuu, salaata sirna
ishee guutanii salaatuu, zaka'a
kennuu, Ramadaana soomuufi
Manicha (ka'abaa) hajja'uudha."

Muslima irratti soomaafi salaata isa keessa salaatu kana jechaafi gocha Rabbiin haraama godhe irraa tiksuun dirqama ta'a. Sababni isaas kaayyoon soomaa Rabbiin buluu, ajaja isaa kabajuu, akka lubbuun fedhii ishee dhiiftee Rabbii isheetiin bultu isheen qabsaa'uufi waan Rabbiin haraama godhe irraa obsuu barsiisuudha waan ta'eefi. Kaayyoon isaa nyaata, dhugaatiifi waan sooma fursiisu qofa dhiisuu miti. Kanaafuu Ergamaa Rabbii (saw) irraa kan armaan gadii mirkanaa'e: "soomni gaachena. Yeroo guyyaan sooma tokkoo keessanii argame haasaa sagaagalaa hin haasa'in; hin iyyin. Yoo namni tokko isa arrabse

yookiin ittiin lole ani nan soomaara haa jedhu." Ammas Ergamaan Rabbii (saw) ni jedhan: "namni haasawa kijibaa, ittiin hojjachuufi nama miidhuu hin dhiisin, nyaataafi dhugaatii isaa dhiisuu keessa Rabbiif dhimmi hin jiru."

Ragoolee kanaafi kan biroo irraa kan hubatamu, wanti nama soomu irratti dirqama ta'u waan Rabbiin haraama isarratti godhe hunda irraa fagaachuufi waan Rabbiin dirqama isarratti godhe hunda eeggachuudha. Kanaan araaramni, ibidda irraa bilisa bahuun, soomaafi salaanni isaa qeebalamuun isaaf kajeelama.

Bakka kanatti qabxiileen namoota garii irratti dhokatan ni jiru:

Sana keessaa tokko kan Muslima irratti dirqama ta'u Rabbitti amanee mindaa isaa Rabbirratti herreggataa soomuu qaba malee riyaa'ii (**nama agarsiifannaa**), dhageessifannaa, namoota hordofee yookiin maatii isaa jala deemee yookiin ummata biyya isaa hordofetii miti. Kan soomuutti isa kaasuu Rabbitu dirqama natti godhee amanee sana keessatti mindaa isaa Rabbii isaa biratti shallagatee ta'uu qaba.

Akkuma kana salaanni halkanii kan Ramadaanaa Muslima hunda irratti iimaanaafi mindaa isaa herreggachuudhaan salaatuutu

dirqama ta'a. Kaayyoo biraatiin hin ta'u. Kanaafuu Ergamaan Rabbii (saw) jedhan: "namni haala iimaana qabuufi mindaa isaa Rabbirratti herreggatuun Ramadaana soome yakka isaa irraa wanti tare isaaf dhiifama. Ammas namni haala iimaana qabuufi mindaa isaa Rabbirratti herreggatuun ji'a Ramadaanaa keessa (salaata laylii) salaate yakki isaa darbe isaaf dhiifama. Akkasuma namni haala iimaana qabuufi mindaa isaa Rabbirratti herreggatuun Laylatul qadrii (halkan kabajamtuu) keessa salaate badiin isaa tare isaaf dhiifama."

Ammas dhimma hukmiin isaa nama garii irratti dhokatu keessaa tokko: madaa, funuuna, balaqqama yookiin filannoo isaatiin maleetti bishaan yookiin beenzilli gara mormaa dhaqqabuun kan nama mudatuudha; kun hunduu sooma hin balleessu. Garuu namni yaadee of balaqqamsiise soomni isaa ni bada. Nabiyyiin (saw) ni jedhan: "Namni ol-deebisaan isa mo'ate qadaan (kaffaltiin) isarra hin jiru. Namni ofiin beekaa of balaqqamsiise haa kaffalu."

Ammas qabxiin biraa kan nama garii dhokatu odoo janaabaa hin dhiqatin hanga fajriin bahutti tursiisuudha. Akkuma kana dubartii garii immoo

yoo qulqullina fajrii dura argite
odoo hin dhiqatin fajriin bahuutu
ishee mudata. Warra kanarra
soomuutu jira. Dhiqannaa isaanii
hanga fajriin bahutti tursiisuu wanti
dhorgu hin jiru. Garuu dhiqannaa
isaanii hanga biiftuun bahutti
tursiisuun hin eeyyamamu. Odoon
biiftuun hin bahin dhiqatanii Subhii
salaatuun isaan irratti dirqama ta'a.
Namni janaabaa qabus akkuma kana
hanga biiftuun bahutti dhiqannaa
tursiisuun isarra hin jiru. Inumaa
odoo biiftuun hin bahin dhiqatee
Subhii salaatuutu irra jira. Dhiirri
akka salaata jamaa'aa dhaqqabuuf
ariifachuun isarratti dirqama ta'a.

Ammas waan sooma hin balleessine keessaa kan biroo dhiiga fuudhanii qorachuufi marfee isa gulukoosiin ala jiru waraannachuudha. Garuu kana yoo hanga halkaniitti tursiisuun mijaa'eef irra filatamaadha. Sababni isaas Ergamaan Rabbii (saw) "waan si shakkisiisu dhiisii gara waan si hin shakkisiifneetti gori" jedhan. Ammas Ergamaan Rabbii (saw) "namni waan wal fafakkaattuu irraa fagaate dhugumatti amantiifi kabajaa isaatiif qulqullaa'eera" jedhan.

Ammas qabxiilee namoota garii dhokatu keessaa tokko salaata keessatti tasgabbii (xuma'iniinaa)

dhabuudha. Salaatichi waajiba
yookiin sunnaa ta'uutu mala.
Hadiisonni baay'een Ergamaa Rabbii
(*saw*) irraa odeeffame akka
tasgabbiin arkaana salaataa, isa
malee salaanni sirrii hin ta'uu akeeku
baay'een dhufeera. Xumu'aniinaa
jechuun salaata keessa turuufi ishee
keessatti kushuu'ii qabaachuudha.
Hanga lafeen dugdaa hunduu bakka
qabatutti ariifachuu dhiisuudha.
Namoonni baay'een Ramadaana
keessa salaata taraawiihaa kan ishee
hin hubanneefi ishee keessatti hin
tasgabboofne salaatu; inumaa
lafuma tuttumatu. Salaanni bifa
kanaan salaatamu ni bada. Abbaan

akkas hojjatus dilii godhata malee hin mindeeffamu.

Ammas qabxiilee hukmiin isaa namoota garii dhokatu keessaa tokko taraawiihiin raka'aa digdama irraa hirrifamuun hin eeyyamamu jedhanii yaaduu akkasumas raka'aa kudha tokko yookiin kudha sadii irra ida'uun hin ta'u jedhanii yaaduudha. Yaanni kun hunduu sirrii miti; waan ragaa faallessuuf dogongora.

Hadiisonni baay'een Ergamaa Rabbii (saw) irraa dhufan kan salaanni laylii dhimmi isaa ballaa akka ta'e akeekanuufi lakkoofsi daangeffamaan isa faallessuun hin taane akka hin jirre akeekanu

baay'eedha. Inumaa Ergamaa Rabbii (saw) irraa akka isaan raka'aa kudha tokko, raka'aa kudha sadii salaatan akeeku yeroo biraa immoo sanaa gadii salaatan akeeku dhufeera.

Ergamaan Rabbii (saw) yeroo waa'ee salaata laylii irraa gaafataman ni jedhan: "lama lamaan; tokkoon keessan yeroo Subhiin gahuu sodaate raka'aa tokko kan waan inni duraan salaate witrii (mango) isaaf gootu salaata."

Sahiiha ta'uu hadiisichaa irratti walii galameera.

Ramadaana keessas ta'ee
Ramadaanaan alas lakkoofsi raka'aa
daangeffame wahii hin jiru.

Kanaafuu sahaabonni bara Umar

keessa yeroo garii raka'aa digdamii sadii salaatan yeroo kaan immoo raka'aa kudha tokko salaatan. Kun hunduu Umariifi sahaabota bara Isaa turan irraa mirkanaa'eera.

Salafooni gariin Ramadaana keessa raka'aa soddonii jaha salaatanii raka'aa sadihiin witrui godhatu. Gariin isaanii immoo raka'aa afurtamii tokko salaatu. Gocha kana isaanirraa shaykhul Islaam Ibn Taymiyaafi beektoleen biroo dubbataniiru. Akka inni dubbatetti dhimmi kun ballaadha (**hin daangeffamu**). Akkuma kana nama Qur'aana, rukuu'aafi sujuuda dheeresseef lakkoofsa raka'aa xiqqeessuutu filatama jedhee

dubbate. Namni Qur'aana, rukuu'aafi sujuuda gabaabse immoo lakkoofsa raka'aa baay'isuun barbaachisaadha. Kun hiika haasawa isaati; Rabbiin isa haa marafatu.

Namni sunnaa Ergamaa Rabbii (saw) xinxale kana hunda keessattuu filatamaan raka'aa kudha tokko yookiin raka'aa kudha sadii, Ramadaana keessas ta'ee Ramadaanaan ala, filatamaa ta'uu bara. Sababni isaas kun gocha Ergamaa Rabbii (saw) kan yeroo baay'eetiin wal gala waan ta'eef. Akkasumas warra salaatuuf garaa laafuu qaba; kushuu'ii qabaachuufis irra dhihoodha. Namni dabales

rakkoon isarra hin jiru; gochi jibbamaanis sana keessa hin jiru.

Irra caalaan salaataa nama Ramadaana keessa imaama waliin salaateef imaamaa waliin malee raawwachuu dhiisuudha. Nabiyyiin (saw) ni jedhan: "namichi yeroo hanga imaamni salaata fixutti isaa waliin salaate, Rabbiin salaata halkan guutuu isaaf barreessa."

Muslimoota hundaafuu ji'a kana keessa gosoota ibaadaa kan akka salaata sunnaa, Qur'aana xinxalaafi hubannoo waliin qara'uu, tasbiiha, tahliila, tahmiida, takbiiraa, istighfaara, du'aa'ii sharii'aa, gaariitti ajajuu, hamtuu irraa dhorguu, gara

Rabbiitti waamuu, dhabeeyyiifi
hiyyeeyyii irratti ballisuu, haadhaa
abbaatti tola ooluu keessatti
qabsaa'uu, firooma fufuu, ollaa
kabajuu, dhukkubsataa gaafachuufi
wantoota biroo gosa khayrii irraa
ta'e keessatti qabsaa'uun karaa
godhameera. Ergamaan Rabbii
(saw) hadiisa dubbannee dabarsine
keessatti ni jedhan: "Rabbiin kan
isin isa (Ramadaana) keessa wal
dorgomtan ilaalee, isiniin maleykota
isaatti dhaaddata. Lubbuu keessan
irraa waan gaarii Rabbitti mullisaa;
hoonga'aa namaa jechuun nama isa
keessa rahmata Rabbii
hoonga'eedha." Ammas Ergamaa
Rabbii (saw) irraa gabaafamee ni

jedhan: "namni isa (Ramadaana) keessa hojii gosa hojiiwwan khayrii irraa ta'e hojjate akka nama yeroo biraa waajiba hojjatee ta'a. Namni isa keessa waajiba raawwate akka nama yeroo biraa waajiba torbaatama hojjatee ta'a." Ammas hadiisa sahiha keessatti ni jedhan: "Umraan Ramadaana keessaa hajjii –hajjii ana waliin godhamuun- wal madaala."

Hadiisonni ji'a kana keessa gosa khayrii irratti ariifachuutti kakaasan baay'eedha.

Nuufi Muslimoota biraa akka Rabbiin waan jaalalli isaa keessa jirutti nu qajeelchu, soomaafi salaata

keenya nurraa qeebalu, haala
keenyas nuuf tolchuufi fitnaa nama
jalliftu irraa nu fageessu Rabbitu
kadhatama. Akkasumas Rabbiin
hoggantoota Muslimaa tolchuufi
jecha isaanii haqa irratti walitti qabu
kadhanna. Rabbiin abbaa kana
godhuufi danda'aa waan ta'eef.
Nageenyi, rahmanni Rabbiifi
barakaan Isaa isin irra haa jiraatu.

Itti gaafatamaa walii gala hoggansa
qormaata ilmii, fatwaa, Da'awaafi
qajeelfamaa

Shaykh Abdul Aziiz bin Abdullaah
ibn Baaz

[9] Nisaaba jechuun hanga qabeenyaa kan zakaan irratti dirqama ta'uudha. Nisaaba guutuu kan jedhamu baay'inni qabeenyichaa hanga zaka keessaa baasuun ajajame ga'uudha. Namni hanga murtaa'e kana hin qabne zakaan isa irra hin jiru.

[9] Ibsi sheekni asirratti ibsan baay'een isaa nama biyya sanaatiif malee hin ifu. Kanaafuu akka namni kitaabicha dubbisu kana hubatuuf ibsan kitaabolee kiyya baay'ee keessatti barreesse asittis isiniifin kaa'a. Innis odoo hadiisaan jalqabnee gaariidha. Hadiisa Aliyyi bin Abii Xaalib keessatti akka dhufetti Ergamaan Rabbii (saw) ni

jedhan: "Yeroo dirhama dhibba lama qabaattee waggaan ishee irra naanna'e (zakaan) dirhama shantu irra jira. (Warqee keessaa immoo) hanga diinaara diigdama gahutti zakaan homaa isarra hin jiru. Yeroo diinaara digdama qabaattee waggaan irra naanna'e (zakaan) walakkaa diinaaraatu ishee keessa jira." Hadiisicha Khamsaatu baase. Sanada isaa immoo Bukhaariifi Albaaniin faan sahiha godhan. Haafiz Ibn Hajar immoo hasan godhe. Ergamaan Rabbii (saw) ni jedhan: "Meeta uuqiyyaa shanii gadi keessa zakaan hin jiru." Bukhaarii fi Muslimtu gabaase. Uuqiyyaan tokko dirhama afurtama. Uuqiyyaan shan

immoo dirhama dhibba lama ta'a. Gara madaala ammayyaatti immoo 8ᵒ8gm ta'a. Nisaabni warqee immoo diinaara diigdama. Inni kun giraama 18 ta'a. Yaanni filatamaan isa kana. Ibn Baaz garuu sagaltamii lama jedhan. Namni tokko yeroo qabeenya hanga kanaa qabaatee waggaan isa irratti naanna'e ᠙/᠔0 qabeenyichaa yookiin 9.8% zaka'a kennuun isa irratti dirqama ta'a.

Fakkeenyaaf: Namni warqee walakkaa kiilo garaamaa (0.8kg) qabaatee waggaan isa irratti naanna'e zakaan isa irratti dirqama ni ta'a moo hin ta'u? Yoo dirqama ta'eef immoo hangam kennuu qaba?

Deebii

Warqee keessatti zakaan dirqama kan ta'u yoo 18gm gahe. Kun immoo 0.8kg yookiin 800gm. Kanaafuu zakaan dirqama itti ta'a.

Hangi isa irratti dirqama ta'u immoo 2/80 qabeenyichaa yookiin 9.8% dha.

$$\begin{aligned}\text{Kan kennamu} &= 2/80 * 800\text{gm} \\ &= 20.8\text{gm}\end{aligned}$$

Kana jechuun kan abbaa qabeenyichaa irratti dirqama ta'u warqee giraama kudha lamaa fi walakkaa kennuu dha.

Zakaa qarshii waraqaa keessaa ba'uu qabu

Yeroo ammaa kana ummata biratti qarshii warqeefi meetaatiin hojjachuun waan baay'ee xiqqaatee qarshiin waraqaa bakka bu'eef gaaffiin biraa beektotatti uumame. Innis akkamitti zakaan maallaqa waraqaa kana irraa bahuu qaba kan jedhuudha. Akkuma beekamu yeroo ammaa kana qarshiin waraqaa maallaqa of danda'aa ta'ee addunyaa irratti hojjataara. Wanti ummanni itti walii gale hundinuu maallaqa ta'uu waan danda'uuf sababni warqeetu qabsiifamee liqeeffatame yookiin immoo isaan kun damee dhuma warqee fi fiddaati waan jedhamu

homaayyuu hin qabu. Akka addunyaatti dandeettiin biyyattii ilaalamee walii galteedhaan hangi qarshii isaa madaalu qabu murtaa'a. Kun immoo waan shari'aan maallaqa warqee fi meeta qofatti hin gabaabsineef rakkoo homaayyuu hin qabu. Kana irratti hundaa'uun zakaan isaa hagam irraa ta'uu qaba kan jedhus gaaffii biraa uuma.

Nisaaba maallaqa waraqaa
(hanga zakaan irraa kennamuu qabu)

Dogongorri guddaan tokko kan biyya keenya keessatti uumame jecha 'fiddaa' jedhu birrii jedhanii hiikuudhaan zakaan birrii 900 irratti

dirqama ta'a nama jedhutu jira. Kan nama ajaa'ibu immoo jechi kun namuma maqaadhaaf beekaa jedhamu irraa dhaga'amuu isaati. Beektota waa'ee kanaa dubbatan irraa namni tokkollee kana hin jenne. Haa ta'uu beektonni maal jedhan ree? Beektota ammayyaa irraa gariin isaanii qarshiin kan zakaan irraa bahuu qabu meeta (**fiddaatti**) madaalamee ta'uu qaba jedhantu jira. Sababni isaan dhiheessanus isatti madaaluun hiyyeessaaf bu'aa qaba kan jedhuudha. Ulamoonni baay'een immoo zakaan maallaqa waraqaa kan ba'uu qabu warqeetti madaalameeti jedhu. Sababni isaan

dhiheessanus zakaan warqee kan dirqama ta'u baay'inni qarshii isaa zakaa kan birootiin walitti dhihaata kan jedhuudha. Kana jechuun yoo fiddaadhaan madaalleef qarshii xiqqoo keessatti zakaan dirqama ta'a. Qarshiin sun immoo waan hoolaa lama yookiin sadi hin binne ta'a. Akka sharii'aatti immoo hoolaanuu hanga afurtama guuttutti zakaan irra hin jiru. Kanaafuu zakaan kan ta'u qarshiin sun warqeedhaan wal biratti ilaalamee ta'uu qaba kan jedhuudha. Yaanni inni lammataa kan zakaan maallaqa waraqaa warqeedhaan madaalamee kafalamuu qaba jedhu sirrii ta'uu hin hafu. Sababni isaas Rabbiin nama hoolota soddonii sagal qabu

hiyyeessatti lakkaa'ee nama qarshii
fiddaa dirhama dhibba lama qofa
jijjiiru qabu kan hoolaa tokko
seeraan bituu hin dandeenye
dureessatti lakkaa'ee zaka'a dirqama
itti hin godhu. Kana irraa
ka'uudhaan zakaan kan qarshii irratti
dirqama ta'u yoo qarshiin warqee
giraama saddeetamii shan(Γ&gm)
bituufi isaa ol jiraatee waggaan itti
naanna'e qofa. Mee yaada kana
fakkeenyaan haa ibsinu.

Namni tokko birrii kuma soddoma
kan waggaan itti naanna'e lafaa
qaba. Zakaan isa irratti dirqama ni
ta'aa?

Deebii

Akkuma dubbatamee darbe yoo qarshiin waggaa tokkoof ture warqee giraama saddeetamii shan bituu danda'eef zakaan dirqama irratti ta'a. Gatiin warqee yeroo sanaa baramuu qaba. Fakkeenyaaf yoo gatiin warqee gabaa irratti yeroo san giraamni tokko birrii 800 ta'eef mee haa ilaallu.

$$\begin{aligned} \text{Qarshii zakaan itti dirqama ta'u} &= \\ \Gamma 8\text{gm} * 800\text{birr/gm} & \\ = 89800\text{birr} & \end{aligned}$$

Kana jechuun zakaan yeroo sanatti dirqama kan ta'u qarshii 89,800 birrii irratti. Qabeenyi namichaa

immoo ፻፬፬፬፬፬birr qofa. Kanaafuu zakaan isa irratti dirqama hin ta'u.

Namni tokko yoo qarshii kuma shantama qabaate zakaan hangamtu irratti dirqama ta'a?

Deebii

Akkuma gaaffii tokkoffaa keessatti darbe yoo warqee giraamni tokko qarshii dhibba shan ta'eef qarshiin zakaan irratti dirqama ta'u ፻፩,፩፬፬ fi isaa oli. Kanaafuu zakaan abbaa qabeenyichaa irratti dirqama jechuu dha.

Hangi isaas = $፻/፩፬ * ፩፬፬፬፬$ birrii

=፻፩፬birrii

Zakaan namicha irratti dirqama ta'u
qarshii ፪፻፳፻፲፱ birrii dha.